

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1333

מסכת בבא בתרא קס"ו-קע"ב ♦ נגעים י', ח' - י', י'

בס"ד, ז' כסלו תשפ"ה

השבוע בגליון

- ♦ המחאות "פתוחות" - תוקפן ההלכתי
- ♦ הפולמוס על תפקידם של עדי הקידושין
- ♦ השפעתה של אות אחת שנשמטה מפסק הלכה
- ♦ למי הזכות לומר קדיש
- ♦ קדיש תמורת קדיש

- ♦ מבצע הנוכלות של קבוצת זייפנים
- ♦ תביעת ממון באמצעות שטר שלא נקוב בו סכום כל שהוא

- ♦ על מי מוטל לקנות "כלי שעות" למלמד ב"חידר"
- ♦ שחרור בערבות תמורת התחייבות ממון לצדקה
- ♦ ההבדל בין חייט למלמד תינוקות
- ♦ גביית הוצאות משפט בבית דין - באלו מקרים
- ♦ בעל דין סרבן חייב לשאת בהוצאות שנגרמו בעטיו

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

רב החובל

רב החובל העביר יד שזופה על הגה האניה המבריק משימוש. מכל עבר נראה הים הגדול רגוע ושלו, כמו מעולם לא ביקשו גליו לבלוע בקרבם את האניות שפילסו את דרכן במים אדירים.

מפרשי האניה היו מתוחים לכל ארכם. רוח הים הכתה בהם והמריצה את האניה אל מחוז חפצה. הנוסעים סיימו להריק אל קרבם כוס משקה חריף לסיום ארוחת הבוקר הנפלאה שהוגשה להם. דולפינים זריזים קיפצו סביבות האניה והפסטורליה המדהימה ריתקה את הנוסעים למקומם.

בעבר, בצעירותו, היה רב החובל מסמן ביומנו בהתלהבות כל הפלגה ומתאר את קורותיה בפרוטרוט. עם השנים הפסיק לרשום את נסיעותיו ביומנו. כל שיערה לבנה בראשי, היא סימן להפלגה נוספת. אין לי סיבה לרשום, היה אומר לחביריו.

השנים הרבות שבילה בין יבשת ליבשת נתנו בו את אותותיהן. לפעמים נדמה היה, כי עוד רגע קט יכוסה מצחו בירקרוקת, מן הסוג שמכסה את דפנות האניה. הוא ואניותו הפכו מקשה אחת, ואיש לא יכול היה להפריד ביניהם. גם נישואיו לפני שנים מעטות בלבד, לא תלשוהו מן הים. אחת לחצי שנה היה פוקד את ביתו ואת בנו הקטן, שווה עמהם קמעא, ושב אל מקומו הטבעי, אל הים הפתוח.

ויהי היום, געגעועי של רב החובל לבני משפחתו עלו על גדותיהם, והובילוהו היישר לביתו שבצרפת. כרכרה מהירה, שבעליה תוגמל כראוי, <<

דף קס"ז/ב והלוה נותן שכר... והלוהק נותן שכר

על מי מוטל לקנות "כלי שעות" למלמד ב"חידר"

במשנתנו מבוארת תקנת חכמים, כי הוצאות שטר שנכתב מוטלות על מי שהשטר נכתב לתועלתו. לפיכך, הלווה משלם את דמי שטר החוב, שהרי הוצאת המעות נעשית עבורו. כמו כן, על הלוהק לשלם את דמי שטר המקח, שכן, לתועלתו נכתב שטר זה. בעל המשך חכמה (סוף פ' בהר) מביא לכך מקור מהנביא (ירמיהו ל"ב) המספר שירמיהו רכש שדה מבן דודו חנמאל בן שלום, ואמר הנביא ירמיהו "ואכתב בספר ואחתם", למרות שהמוכר הוא שכותב את שטר המכירה. אין זאת, אלא שירמיהו הנביא מימן את שכר הסופר, כאמור במשנתנו.

שחרור בערבות תמורת התחייבות ממון לצדקה: על היקף דין זה אנו למדים משאלה שהוצגה לרבינו הרא"ש על ידי בנו רבי יחיאל (ראה במגיה). היה זה כאשר בית הדין חשש, כי שמעון לא יופיע לדיון שנקבע להערך במועד מסוים, והוא דרש משמעון קבלת ערבות להגעתו המתוכננת. ואכן, חבירו של שמעון, חתם בפני בית הדין על שטר בו נכתב, כי אם שמעון לא יופיע לדיון, הערב יתן אלף זוז לצדקה, אלא שבתוך כך התעוררה שאלה מי ישא בדמי כתיבת השטר - שמעון, בעל דינו, או שמא חבירו הערב. תחילה פסק הרא"ש שבעל דינו של שמעון חייב בתשלום זה, שהרי לתועלתו נכתבה הערבות. אולם, לאחר שהוברר לרא"ש כי לא היה לשמעון כל בעל דין, אלא "שמעון חטא ורצה הקהל ליתנו בבית הסוהר עד שיתברר הדבר וידונוהו", שינה הרא"ש את פסקו והכריע כי שמעון, שהוא הנהנה מן הערבות, ישלם לסופר את דמי כתיבת השטר (שו"ת הרא"ש כלל י"ג סי' ב' ג).

לפני כחמש מאות שנה התגלע ויכוח בין מלמד דרדקי לבין אחד מהורי תלמידיו. אותו מלמד נשכר ללמד את הילד מספר שעות בכל יום. לשם כך היה צורך ברכישת "מורה שעות" שיוצב בחדר הלימוד, כדי לידע אימתי מסתיימות שעות הלימוד. האב טען כי מימון ה"כלי מוטל על המלמד, אך הלה התנגד לדרישה זו וטען כי האב חייב לשאת בנטל זה.

רבי ישראל ב"ר פתחיה איסרלין, בעל תרומת הדשן פסק, כי על אבי התלמיד לרכוש את השעון. אולם, תלמידו, רבי ישראל ב"ר חיים מברונא, תמה על כך. לכאורה, כשם שהשוכר חייט לתפירת חליפה אינו צריך לרכוש לו מחט, וכשם שהשוכר סופר סת"ם אינו צריך להשיג קולמוס עבורו, מאחר שכל בעלי האומנות נשכרים עם כלי אומנותם, אם כן, ישלם נא המלמד את דמי השעון הנזקק לו למלאכתו.

ההבדל בין חייט למלמד תינוקות: אין זאת, משער מהר"י מברונא (שו"ת מהר"י מברונא סי' קט"ז), אלא, משום שיש לחלק בין תפקיד השעון אצל המלמד לתפקיד המחט אצל החייט. חייט ללא מחט אינו חייט, וסופר ללא קולמוס אינו סופר, משום שאינם יכולים לעסוק במלאכתם ללא כלים אלו. לעומתם, המלמד אינו זקוק לשעון לצורך מלאכתו, מאחר שכוחו אינו אלא בפיו.

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל צבי הרמן** זצ"ל
ב"ר משה זצ"ל מח"ס א"י ובעיותיה באורם של חז"ל
נלב"ע י"ב בכסלו תשנ"א
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידינו הר"ר יוסף ונעמי וינר שיחיו - פ"ת

צעילוי נשמת

הר"ר **מנשה יונה חיים** ז"ל
ב"ר בן ציון ז"ל נלב"ע ח' בכסלו תשע"א
תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו ידידינו הר"ר ישראל וסימה שכטר הי"ו - חיפה

תפקיד השעון אינו, כי אם לדעת מתי עליו לסיים את תפקידו. לפיכך, אי אפשר לחייבו לממן את דמי רכישת השעון, שכן, רשאי הוא לטעון שבידו לשער בעצמו את משך זמן הלימוד, ואם אין אבי הילד מאמינו, אזי, כלשון מהר"י ברונא "קנה לך כלי שעה ואלמוד אצלו" [השעונים, 'מורי השעות' באותן שנים, לא היו ניידים...].

דף קס"ב ושניהם נותנין שכר

גביית הוצאות משפט בבית דין - באלו מקרים

בין אומות העולם מקובל שבית המשפט מחייב בהוצאות המשפט את היוצא חייב במשפט. בהוצאות אלו גלומים שכר השופטים, שכר עורכי הדין של הצד השני ועוד. מהי השקפת התורה אודות חיוב זה, וכיצד נוהגים בדיני תורה המתנהלים לאור ההלכה הצרופה? על כך, ועוד - במאמר שלפנינו.

מבואר בסוגייתנו, שסופרי בית הדין נהגו לכתוב את הטענות שהעלו הצדדים במהלך הדיון בפני בית הדין, כפי שאומר הרשב"ם (ד"ה שטרי טענתא) "כדי שלא יהו טוענין וחוזרין וטוענין". ובמשנתנו מבואר שתשלום דמי כתיבה זו מוטל על שני הצדדים המתדיינים, התובע והנתבע, באופן שווה. מכך הסיק הריב"ש (שו"ת סי' רכ"ב), כי גם תשלום הוצאות בית הדין יחולק במידה שווה בין הצדדים לדיון, ואין להשיתו על המפסיד בדין בלבד. מאחר שהן התובע והן הנתבע הזדקקו לשירותיו של בית הדין כדי לברר את עניי התביעה ביניהם, אזי, עליהם לשאת בנטל יחידו.

בעל דין סרבן חייב לשאת בהוצאות שנגרמו בעטיו: אמנם, הריב"ש מציין, כי אם הנתבע הוא "סרבן" הגורם בהתנהגותו להוצאות מיותרות לתובע, כגון, הוצאת "כתב סירוב" וכדומה, נחשב הוא כמזיק בפשיעה [בגרמין] ועליו לממן את ההוצאות שנגרמו בגינו. לא זו בלבד, אלא שכאשר מתברר לבית הדין, שתביעת התובע אין בה ממש ומטרתה לקנטר את הנתבע בלבד, אין הנתבע צריך לשאת בהוצאות בית הדין, אלא התובע הקנטרן ישא בהוצאות אלו (הגאון מקוטנא ישועות ישראל חו"מ סי' י"ד בעין משפט ס"ק י"ד).

עדיין נותר לנו לברר, אם במקרים מעין אלו רשאי הנתבע לחייב את התובע גם בתשלום שכר הוצאותיו שלו, כגון, שכר טוען רבני וכדומה. מדברי הפוסקים עולה, כי אין לחייב את התובע על כך, מאחר שהוצאה מעין זו אינה נכפית על הנתבע, שהרי הוא רשאי לייצג את עצמו בפני הדיינים. שכירת הטוען הרבני נעשית מרצונו ועל פי בחירתו, ואינה נחשבת כנזק ישיר שנגרם על ידי התובע.

היוצא מדברים אלו, כי אם הותר לאדם לתבוע את חברו בערכאות, והוא זכה בתביעתו, וכתוצאה מכך חוייב הנתבע בתשלום שכר עורך הדין של התובע, עליו לשוב לבית הדין שהתיר לו לפנות לערכאות, כדי שיוורו לו אם הוא רשאי ליטול סכום זה מן הנתבע.

דף קס"ז א/האי מאן דבעי למחוי חתימות ידיה בבי דינא לא לחוי בסוף מגילתא

מבצע הנוכלות של קבוצת זייפנים

לפני מספר שנים רעשה ירושלים התורנית כאשר הוגשה תביעה בבית דין כנגד תלמיד חכם מכובד, ולפיה הוא נדרש לפרוע סכום גבוה מאד, בהתאם לשטר חוב עליו התנוססה חתימתו. הלה אמנם לא הכחיש את חתימתו על אותו שטר, אך טען בלהט, כי מעולם לא לווה סכום זה! דיני בית הדין, שהבחינו במקרה המוזר שלפניהם, מינו צוות בדיקה מיוחד שהצליח לגלות, כי התובע משתייך לקבוצת נוכלים, שהגתה זיוף מקורי. לנוכלים אלו נודע כי אותו תלמיד חכם נוהג היה לחתום את שמו באמצע הדף הראשון של כל ספר מספריו הרבים. כך, לא נותר לזייפנים כי אם לשאול אחד מספריו, לתלוש את הדף הראשון ולכתוב שטר חוב הגון מעל החתימה...

אכן, בסוגייתנו ממליץ אב"י לאדם הנדרש לחתום את שמו, שיעשה זאת בראש הגליון, כדי למנוע אפשרות שמעל חתימתו יוסיפו דברים שלא היו ולא נבראו. הריטב"א בסוגייתנו מבהיר, כי הזהרתו של אב"י נובעת מהתבוננות בנפש האדם וחזיו התנהגותו בשעות בלתי צפויות. שהנה, לכאורה, אין בסיס לחששו של אב"י, שכן, אדם הטוען "פרעתי" כנגד כתב ידו, נאמן הוא [בשונה משטר החתום על ידי עדים]. ואם כן, גם כאשר יוצג שטר כזב לפני החותם, הוא יוכל לטעון "פרעתי" ולהפטר? אולם, הריטב"א מבאר, שאב"י ירד לסוף דעתם של בני אדם. באופן טבעי, כאשר אדם נחשף לעלילת שקר מעין זו, תגובתו הספונטנית היא "שקר! לא היו דברים מעולם!". מכאן ואילך, אין הוא נאמן לטעון "פרעתי", שהרי, האומר "לא לויתתי", מודה בזאת שלא פרע את החוב מעולם, לדבריו שלא לווה סכום זה. לפיכך, טוב יעשה אדם אם ימנע שימוש בלתי ראוי בחתימת ידו (לעיל

ו/א, כתובות פח/א. ועיין בשולחן ערוך חו"מ סי' ס"ט סעיף ב' ובש"ך שם ס"ק י').

הבהילה אותו אל ביתו, ותוך זמן קצר ישב מיודענו שבע ההפלגות בחיק משפחתו ליד האח הבער.

שנועות אחדים שהה מיודענו בביתו, וימים אחדים בטרם שב הימה הודיע רב החובל לרעייתו, כי הפעם הוא נוטל עמו גם את בנם היחיד. עליו ללמוד את המקצוע. אני כבר מזדקן, ואיני יודע עד מתי אוכל להמשיך ולהפליג בים. זה הזמן להכניס את בני ברזי אומנות קשה זו, פסק.

היא, קשורה בכל נימי נפשה לבנה הקטן והיחיד, היאנה לשמוע על כך. לא יעלה ולא יבוא. נכון, הוא צריך ללמוד מקצוע, אבל, רק מול עיניה. רק אם אינו נוטש אותה ולו לרגע קט.

רב החובל, שחושל להתמודד עם סערות אדירות ומשבריים אך לא עם רחמי אם על בנה, נכנע. אני אלמד אותו מול עיניך כיצד להיות רב חובל.

מספר ימים עמל רב החובל במרתף הבית על מלאכה מסויימת, אותה סרב להראות לבני ביתו. רק כשאסיים תראו, היה משיב להפצרותיהם. כאשר סיים את מלאכתו, הוא עלה מן המרתף אווזו בידיו הססונות דגם של אניה קטנטונת, וזה הפליא לאנייתו שחנתה זה מספר שבועות בנמל. מאומה לא חסר לאניונת. כאן, הצביע רב החובל, נמצא החדר שלי, שבו אתה תגור בבוא היום. מאחוריך נמצא חדר המלחים. למטה, הורה רב החובל באצבעו ופתח דלת קטנה, ממוקם מחסן גזירי העץ שמיועדים למלאות את מקומם של התרנים שעלולים להשבר בעת סערה קשה.

כך, במשך שעה ארוכה לימד האב את בנו הקשוב את כל רזי אנייתו וסודותיה, עד שהבן יכול היה לשוטט בה בדמיונו בעיניים עצומות.

עם תום השלב הראשון, השיקו האב והבן הנרגשים את האניה הקטנה בצוותא לתוך גיגית עצומת מימדים, שהוצבה במרכז הבית. דמיונו של רב החובל לא ידע גבולות. קרקעית הגיגית כוסתה בחול רך, דגי זהב קטנים שטו בחדווה במים הצלולים, שנמהלו במעט דיו כחלחל יצירי נוף מדהימים כיסו את צידה הפנימי של הגיגית מושלם.

בידיים מיומנות נעץ רב החובל את עוגן האניה בחול והורה לבנו לנשוף במלא עצמת ריאותיו על מפרשיה המתוחים. דקה ארוכה ניסה הבן

מבצעת גדולי ישראל

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

להטות את האניה על צידה, פניו אדמו ממאמץ, אך מאומה לא הועיל. זהו תפקידו של העוגן, ציין רב החובל בסיפוק. הוא מעגן את האניה למקומה. כעת, הבה נפליג.

הלילה ירד זה מכבר. לאורם של עששיות נפט זעירות שנתלו לצדי האניה, הפליגו האב ובנו במרחבי הגיגית. רוחות רבות עוצמה שנפלטו ממפוח ענק איימו לפרק את האניה שנאבקה על חייה, ולולא מיימונתו המופלאה של רב החובל, היתה האניה שוקעת זה מכבר במעמקי הגיגית.

האם פרשה זה מכבר למנוחת הלילה. הוא נשאר איתו, קבע רב החובל. גם בים אי אפשר ללכת לישון כאשר רוצים. לפעמים צריך להשאר ערים יומיים ואפילו שלשה, עד אשר תחלוף הסערה. **האניה**, שטולטלה רבות במהלך הלילה, נראתה שבר כלי. מפרשיה מושלכים היו על הסיפון, תרניה מנותצים, דומה היה כי מאומה לא נותר על מקומו. אבל האניה לא התהפכה! קרא רב החובל בהתלהבות. זהו תפקידך כרב חובל!

עוד ימים מספר המשיך האב המסור לאמן את בנו ולהכניסו ברזי המקצוע, עד אשר לשמחת הרבה של הוריו, הצליח בנם המוכשר לשמור על יציבותה של האניה במשך שש עשרה שעות רצופות של סערות ונחשולים שהערים האב.

כעת הוא כבר רב חובל, שח האב בסיפוק לרעייתו, טפח נמרצות על שכמו של בנו וחזר אל הים רגוע ושלו. בנו למד את המלאכה...

תיאור מרתק זה כותב רבי יוסף חיים זצ"ל בספרו רב פעלים (ח"ג סוד ישרים סי' א'), במענה לתלמיד חכם אחד, תושב עיר אחרת ששאל

תביעת ממון באמצעות שטר שלא נקוב בו סכום כל שהוא: מקרה מעניין מובא בספרו של בעל הלבושים (לבוש עיר שושן, סי' מ"ח). לפני מאות שנים טען אדם בפני בית דין, כי חבירו חייב לו סכום מסויים, וכראיה לדבריו הוא הציג **שטר חלק**, אשר בתחתיתו התנוססה לראווה חתימתו של הנתבע. "שטר חלק זה", טען התובע, "נמסר לידי על ידי הנתבע, משום שהוא האמין לי שאמלא בעצמי את הסכום אותו הוא חייב לי!" התובע אף המשיך וטען כי לו היה שקרן, יכול היה למלא בעצמו כל סכום שהיה עולה על דעתו ולפיכך יש להאמינו על הסכום שהוא תובע. אך בעל ה"לבושים" דחה את התביעה על הסף, שכן, "השוטה שבבני אדם לא יעשה כן", להפקיד שטר חתום וחלק ביד אחר, ואין לנו אלא לשער, ששטר זה אבד מידו של הנתבע, ואין התובע נאמן לטעון שהנתבע הפקיד שטר ריק בידו. הוא אף מסיים את תשובתו בביטוי חריף, ואומר כי הנותן לאחר שטר ריק בחתימת ידו "אין זה אלא פתי המאמין לכל דבר, או משוגע, ובכלל שוטה ייחשב. ואין במעשיו של אדם כזה כלום".

המחאות "פתוחות" - תוקפן ההלכתי: למרות הכל, בימינו, שונים הדברים ונידון זה אקטואלי ביותר, משום שבני אדם נוהגים להפקיד אצל אחרים המחאות "פתוחות" שאינן נקובות בסכום, כגון, הרוכש חפץ לפי שער החליפין של מטבע חוץ שיהיה ידוע בעתיד ביום פלוני, או הלווה כספים במוסד של גמ"ח ומפקיד בידי המלווה מספר המחאות "פתוחות" שיירשם בהן סכום ההחזר כפי שער החליפין שיהיה ידוע ביום הפירעון. לפיכך, יש לברר את תוקפה ההלכתי של תביעת ממון על ידי תובע המציג המחאה חתומה אשר אינה נקובה בסכום כל שהוא.

מדברי הפוסקים עולה, כי אם נהוג להשאיר בידי הזולת המחאה "פתוחה", אזי, נאמן המחזיק בהמחאה ה"פתוחה" לתבוע את בעליה על כל סכום שננקב על ידו. תקנה זו מעוגנת גם בסעיף 19 (א) לפקודת השטרות, האומר: "היה השטר חסר פרט מהותי, האדם המחזיק בו יש לו רשות להשלים את החסר, ככל שנראה לו". נמצא, שמאחר שהמחזיק בהמחאה רשאי למלא בה את הסכום "ככל שנראה לו" נאמן הוא לתבוע את בעל המחאה, גם כאשר סכום התביעה אינו נקוב בה (עיין משפטיק ליעקב ח"א סי' כ"ב אות ו').

דף קסח/א האי צורבא מרבנן דאזיל לקדושי איתתא נידבר עם הארץ בהדיה דלמא מחלפו לה מיניה

הפולמוס על תפקידם של עדי הקידושין

בסוגייתנו ממליץ אב"י לתלמיד חכם ההולך לקדש אשה, כי ייטיב לעשות אם יצרף למעמד הקידושין אדם אשר יודא כי אכן זו היא האשה המיועדת לו, מאחר שאותו תלמיד חכם עסוק בתורה ושקוע בה ראשו ורובו, ויש לחשוש שמא הוחלפה הכלה המיועדת לו באשה אחרת.

בהקשר לכך דנים הפוסקים, אם העדים אשר מעידים על מעשה הקידושין צריכים לראות את הכלה כדי למלא את תפקידם. לדעת המב"ט (שו"ת ח"א סי' רכ"ז, ומביאו בנו המהרי"ט בחידושי למסכת קידושין מב/א), חובה על העדים לעשות כן כדי שיוכלו להעיד שהיא זו שהתקדשה לחתן. למעשה, כמאתיים וחמישים שנה לפני המב"ט, כבר ציין רבי יהודה בנו של הרא"ש, כי יש לעשות כן, כדי שיכירוה שהיא זו הנישאת לפלוני, ולאחר מכן ישובו ויכסו את פניה (שו"ת זכרון יהודה סי' צ"א).

אלא, שלדעת בעל האבני מילואים (סי' ל"א ס"ק ד'), המב"ט התייחס בדבריו למקרה שהקידושין נערכים בחופזה ולא במעמד קהל רב. אולם, כאשר נשים רבות סובבות את הכלה, הרי יודעות הן מי היא, וממילא הוחזק הדבר שפלוגית היא הכלה וניתן לסמוך על חזקה זו, ושוב אין העדים צריכים לראותה. אולם, בשו"ת "חסד לאברהם" (למהר"א תאומים סי' קמ"א אה"ע סי' כ') מערער על סברה זו, שהרי נשים אינן כשרות לעדות, ואף אם הן יעידו בפני בית דין כי זו היא הכלה, אין בכך כלום. לפיכך, הוא הנהיג בעירו כדעת המב"ט.

הנהגתו זו של בעל החסד לאברהם עוררה עליו התנגדות עזה מצד אחרונים רבים שטענו, כי אין זה מדרך הצניעות, וחלילה לשנות מן המנהג שלפיו העדים אינם צריכים לראותה (שו"ת דברי חיים אה"ע ח"ב סי' ע"א, שו"ת בית שלמה אה"ע סי' ט'. שו"ת תורת חסד אה"ע סי' ח' אות ד', וע"ע קהלת יעקב לבעל נתיבות המשפט סי' ל"א סעיף א' ובפתחי תשובה סי' מ"ב ס"ק י"ב וס"ק י"ג).

השפעתה של אות אחת שנשמטה מפסק הלכה: בספר מטה משה (דיני הכנסת כלה אות ח') הביא בשם הספר צידה לדרך, שיש מקומות שנהגו לראות את הכלה קודם הקידושין, ו**בטוליטולא חזרו לנהוג כן** ויישר כוחם". לכאורה, דעתו כדעת המב"ט, שיש לגלות את פני הכלה. אולם, בגירסה חדשה יותר של הספר (מאמר ג' כלל ב' פ"א) הגירסה היא: "ובטוליטולא חזרו מלנהוג כן, ויישר כוחם". היינו, הם חזרו בהם ממנהג זה ואין על העדים להביט בפני הכלה. **לסיום**, ראוי לציין, כי עד לימינו המנהגים בנושא זה חלוקים [ראה באוצר הפוסקים שהביא את הדעות בנידון].

עולים על רכבת הלימוד

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע עיתים לתורה. לומדים כמה דקות וחוזים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד < 3029 כנישו *

חדש ראשון התנסות חינם

דף קעב/א קח לך זיתים ובא ועשה

למי הזכות לומר קדיש

ויכוח מעניין התגלע בין שני אנשים לגבי זכות אמירת הקדיש ביום השנה לפטירת הוריהם שחל באותו תאריך. בקהילתם נהגו כדעות הפוסקים, שאין שני אנשים אומרים קדיש יחדיו, אלא אדם אחד בלבד, לפיכך, הם חילקו ביניהם את זכות אמירת הקדישים ביום הייארציט. למגינת לבו של ראובן, לא עלה בידו להתפלל תפילת שחרית בבית הכנסת, ושמעון זכה לומר את כל הקדישים בתפילה זו. בהגיע זמן תפילת המנחה, טען ראובן, כי עתה שמורה לו הזכות לומר קדיש, שהרי שמעון כבר זכה בקדיש של תפילת שחרית. לעומתו, טען שמעון בלהט, "לו היית בא לתפילת שחרית, הייתי שמח לחלוק עמך את הקדישים, אך מה אעשה שנעדרת מן התפילה". זה טוען בכה וזה בכה, ולבסוף התגלגלו הדברים לסוגייתנו.

משנתנו עוסקת בשני אחים, עשיר ועני שירשו בית מרחץ מאביהם. האח העשיר נהנה מן הירושה, שלח את עבדיו להסיק את תנור בית המרחץ, והתענג על המים החמים, אך לאחיו העני לא היה די ממון כדי להפעילו. במקרה זה, קובעת המשנה, אין העני רשאי לתבוע את אחיו לפצותו על שימוש הבלעדי בבית המרחץ, שכן, אחיו העשיר יטען כלפיו, כי איש אינו מונע ממנו להשתמש בבית המרחץ, והעדר ממנו, אינו עילה מספקת לחייב את העשיר במתן פיצויים. בהתאם לכך, לכאורה, גם שמעון רשאי לטעון כלפי ראובן, כי איש לא מנע ממנו להגיע לבית הכנסת לתפילת שחרית ולומר את הקדישים "שלו", ומשלא עשה כן, אין הוא רשאי לתבוע קדישים אחרים במקומם.

קדיש תמורת קדיש: אולם, המגן אברהם (או"ח סי' קל"ב ס"ק ב') מחלק בסברה יפה בין שני המקרים. הכל מבינים, הוא אומר, כי כאשר אחד מן השותפים במזון מסויים אוכל ממנו, רשאי שותפו לאכול מן המזון כמות זהה לזו שאכל הראשון, שהרי, האכילה מכלה את המזון, ואם השותף הראשון ימשיך לאכול לבדו, לא תשאר כמות זהה של אוכל לשותף השני. כך גם שני בעלי הקדיש, אשר זכות אמירת הקדיש משותפת לשניהם, יכולים לתבוע אמירת קדיש כנגד קדיש, כדי לאזן את זכויותיהם, ועל שמעון, שכבר אמר קדיש בתפילת שחרית, להניח את אמירת הקדיש של תפילת המנחה לראובן. לעומת זאת, שימוש של העשיר בבית המרחץ אינו מונע מאחיו הדל את השימוש בו, ואינו גורע מחלקו בנכס, ולפיכך, זה נהנה וזה לא חסר, ועל כן תביעתו של האח העני נדחית.

ממני שאלות בלימוד הסוד". רבי יוסף חיים טרח להסביר לו, כי אנו, בדורות שלאחר חתימת התלמוד, דומים לבנו של רב החובל שלמד להשיט את אנייתו בתוך גיגית. אותו תלמיד חכם שפנה לרבי יוסף חיים עסק בחכמת הקבלה, ולעיתים הוא נתקל בעניינים שונים שלא נתפסו בראשו. רבי יוסף חיים אילפו לקח, כי אם ידע אל נכון את מקומו, לא יקשו בעניני דבריהם, אלא יבין כי חכמתו היא זו המוגבלת.

תלמיד חכם מופלג שעוסק זה שנים רבות באמירת הדף היומי לפני ציבור מכובד, נוהג להקדים מעשה זה מפעם לפעם, כי עליו להשכיל ולהבין שדברי חז"ל נאמרו בדרגתם שלהם ובחכמתם הכבירה, החסרה לנו.

עם הרגשה נעלה זו, שאנו זוכים להגות בתורתם של קדושי עליון, נמשיך ללמוד, בסייעתא דשמיא, את סוגיות התלמוד מתוך השתוקקות, שבמהרה יבואו הימים אשר בהם נוכל להשיג את עמקם של דברי חז"ל, כמאמר הנביא ישעיהו (יא/ט) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

הר"ר **משה אליה פרת** ז"ל
ב"ר שמואל דוד ז"ל נלב"ע י"ב בכסלו
ורעייתו **שרה מרים** ע"ה
ב"ר נח ז"ל נלב"ע י"ז בתמוז **התנצ"ה**
הונצחו ע"י בתם וחתנם
דוד ודבירבינוביץ שיחיו - פ"ת

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < עכשיו > 3029 *

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה
מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע
'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוזים בסיפוק רוחני עצום!

